

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ТРАНСЛЯЦІЙ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ У КОНТЕКСТІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

Дмитро Дорошенко

науковий співробітник відділу авторського права і суміжних прав

НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

ORCID: 0000-0001-5305-617X

Стаття присвячена питанням охорони трансляцій спортивних заходів від несанкціонованих ретрансляцій за допомогою правових інструментів, передбачених українським та зарубіжним законодавством. Розглянуто судову практику європейських країн стосовно охорони об'єктів права інтелектуальної власності, що створюються в ході трансляції спортивного заходу, проаналізовано суперечності в позиціонуванні результату творчої діяльності організаторів такої трансляції. На основі аналізу наявних механізмів боротьби з незаконними ретрансляціями запропоновано подальші кроки у посиленні боротьби з інтернет-піратством.

Ключові слова: трансляція спортивної події, програма організації мовлення, суміжні права, аудіовізуальний твір, незаконна ретрансляція, інтернет-піратство

Постановка проблеми. Трансляція, що здійснюється організаціями мовлення, — це згідно зі ст. 1 Закону України «Про медіа» первинне розповсюдження програми, телеканалу або радіоканалу незалежно від технології, у тому числі в мережі Інтернет, доступне для масового приймання в режимі реального часу [1]. Порівняно з визначенням, яке було наведене у ст. 1 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», що втратив чинність 31 березня 2023 року, і характеризувало трансляцію як початкову передачу, яка здійснюється наземними передавачами, за допомогою кабельного телебачення або супутниками будь-якого типу в кодованому або відкритому вигляді телевізійних чи радіопрограм, що приймаються населенням [2], визначення трансляції у законі «Про медіа» знімає обмеження щодо технологій розповсюдження програми.

З точки зору законодавства у сфері авторського права і суміжних прав трансляція опосередковує публічне сповіщення програми організації мовлення та будь-якого об'єкта у складі цієї програми. Відповідно до п. 47 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» публічне сповіщення — це поширення в ефір для сприйняття публікою бездротовими засобами або за допомогою кабельної мережі чи супутника тощо об'єктів авторського права та/або суміжних прав [3]. За своєю суттю трансляція і є поширенням певного об'єкта в ефір незалежно від того, які засоби для цього використовуються. Однак трансляція як така не належить до об'єктів права інтелектуальної власності ні за міжнародним, ні за вітчизняним законодавством, що перешкоджає ефективному захисту інтересів організацій мовлення та інших осіб. Невпинний розвиток інтернет-технологій, що дають змогу обходити технічні засоби захисту та здійснювати несанкціоновані

ретрансляції спортивних заходів на піратських веб-сайтах, завдає значних збитків організаторам спортивних заходів. Згідно з результатами дослідження «Піратство в спорті», проведеного агенцією Synamedia and Ampere Analysis, у 2021 році несанкціоновані трансляції спортивних заходів у мережі Інтернет завдали світовій спортивній індустрії збитків на суму 28,3 млрд доларів [4]. Тому належне правове регулювання відносин, що виникають стосовно трансляцій будь-яких видовищних подій, включаючи спортивні заходи, наразі є нагальною проблемою, вирішення якої потребує належного теоретичного обґрунтування суті таких трансляцій.

Літературний огляд. У вітчизняній науковій літературі питанням трансляцій спортивних заходів у розрізі права інтелектуальної власності не приділено достатньої уваги, натомість ученими здійснюється докладний аналіз правової природи об'єктів авторського права і/або суміжних прав, які опосередковано чи безпосередньо можуть створюватися в ході такої трансляції. Питання правового регулювання програм організації мовлення з різних позицій були докладно висвітлені А. Штефан, О. Єліферовим, У. Андрусів. Водночас, зважаючи на нагальність потреби охорони прав організатора спортивних заходів у європейських країнах, це питання більш активно висвітлюється в західній науковій літературі, зокрема в працях А. Хефліч, Л. Панельї, П. Марзано. Варто зазначити, що проблематика, порушена у статті, досі потребує більш вичерпного аналізу.

Метою дослідження є аналіз правових механізмів охорони спортивної трансляції в Україні та країнах Європи, що дають правову основу до застосування технічних засобів блокування неправомірної ретрансляції спортивного заходу і притягнення до відповідальності організаторів такої ретрансляції, визначення статусу прямої трансляції спортивного заходу в межах права інтелектуальної власності, надання пропозицій стосовно найбільш ефективних шляхів захисту законних інтересів організатора трансляції.

Виклад основного матеріалу. Попри той факт, що трансляції спортивних подій залучають багатомільйонні аудиторії глядачів з усього світу, будучи одним з основних джерел прибутків для світових спортивних організацій, на сьогодні серед законодавців і науковців не існує єдиної позиції щодо правового статусу креативного продукту, який створюється в ході такої трансляції. Це своєю чергою ускладнює завдання забезпечення охорони прямої трансляції спортивного заходу від незаконної ретрансляції, зокрема в мережі Інтернет, і відтак захисту законних інтересів спортивних організацій. Хоча визнано, що саме по собі спортивне дійство не має ознак творчості, достатніх для охорони футбольного, хокейного матчу тощо як об'єкта авторського права, запис такого матчу або ж його трансляція, що містить творчий внесок режисерів, операторів і редакторів, може набути охорони як об'єкт авторського права чи суміжних прав [5].

Оскільки трансляція спортивної події здійснюється організаціями мовлення, слід встановити, чи може трансляція розглядатися як програма організації мовлення і, відповідно, як об'єкт суміжних прав. Згідно з п. 40 ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» програма організації мовлення — це поєднана єдиною творчою концепцією сукупність передач (телерадіопередач), інших творів та/або об'єктів суміжних прав, яка має постійну назву і транслюється радіомовником чи телемовником за певною сіткою мовлення.

При цьому «програма мовлення може містити об'єкти авторського права, як аудіо-візуальні твори, а також інші об'єкти суміжних прав, як фонограми, відеограми тощо» [6, с. 504]. Як зазначає А. Штефан, «суміжні права організації мовлення виникають щодо програми організації мовлення як сукупності телерадіопередач (окремих програм), інших об'єктів авторського права та/або суміжних прав. Передача (окрема програма) може бути результатом творчої діяльності та охоронятися авторським правом, а тому суміжні права організації мовлення на неї не поширюються» [7, с. 77].

Цю тезу підтверджує також визначення, що міститься у ст. 1 Закону України «Про медіа», згідно з якого програма — це сукупність рухомих зображень зі звуком чи без звуку, що незалежно від тривалості є самостійним елементом розкладу чи каталогу програм суб'єкта у сфері аудіовізуальних медіа, зокрема програма новин, фільм, трансляція спортивних заходів чи спортивних змагань, інший аудіовізуальний твір, у тому числі дитячі програми, музичні кліпи; для цілей аудіальних медіа програма включає аудіальну інформацію, що незалежно від тривалості є самостійним елементом розкладу чи каталогу програм, зокрема програма новин, добірка пісень, інструментальних музичних творів, інший аудіальний твір.

Таким чином, програма організацій мовлення як об'єкт суміжних прав може включати об'єкти авторського права і суміжних прав, не перешкоджаючи їх охороні. Однак сутність програми організації мовлення як об'єкта суміжних прав жодним чином не може відображати специфіку трансляції спортивного заходу, оскільки трансляція як така становить собою певний процес, а не сукупність об'єктів, поєднаних у програму організації мовлення. Окрім того, суміжні права на програму організації мовлення виникають у специфічного суб'єкта — особи, яка здійснює добір радіо- або телевізійних програм та надає їх для одночасного масового та індивідуального приймання користувачами на основі створеного нею розкладу програм, у той час як організатор спортивного заходу вочевидь не належить до таких осіб.

Водночас Закон України «Про фізичну культуру і спорт» містить важливе положення щодо несанкціонованих трансляцій. Згідно зі ст. 45 закону право на висвітлення фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів шляхом трансляції зображення та/або звуку заходу будь-якими засобами та/або за допомогою будь-яких технологій, а також шляхом здійснення запису зазначеної трансляції та/або фотографування заходу належить організаторам фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів відповідно до закону [8]. Таким чином, хоча організатор спортивної події безпосередньо не може бути суб'єктом суміжних прав, саме йому належить первинне право надання дозволу на створення на основі організованої ним спортивної події об'єктів авторського права і суміжних прав.

Інший потенційний режим правової охорони, що може бути застосований стосовно трансляцій спортивних подій, — це режим авторського права на аудіовізуальні твори. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» аудіовізуальним є твір у вигляді послідовності епізодів або кадрів зі звуком або без нього, поєднаних між собою цілісним творчим задумом, доступний для сприйняття за допомогою відповідних технічних засобів на певному виді екрана (кіно-, телеекрана тощо), на якому така послідовність кадрів утворює рухоме зображення. Важливо зазначити, що це визначення не вказує на обов'язкову фіксацію аудіовізуального твору на матеріальному носії, на відміну Закону України «Про авторське право і суміжні права» 1993 року, який тлумачив аудіовізуальний твір як такий, що фіксується на певному матеріальному носії (кіноплівці, магнітній плівці чи магнітному диску, компакт-диску тощо) у вигляді серії послідовних кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів, які відображають (закодовують) рухомі зображення (як зі звуковим супроводом, так і без нього), і сприйняття якого є можливим виключно за допомогою того чи іншого виду екрана [9].

Відтак наявність творчого внеску в елементи трансляції, які відповідають формі вираження аудіовізуального твору, дає змогу розглядати її як аудіовізуальний твір. Висновки щодо можливості визнання трансляції спортивної події аудіовізуальним твором були зроблені у судовій практиці деяких європейських держав. Зокрема Верховний суд Швеції підкреслив, що головною частиною трансляції спортивної події є сам матч або змагання. Як правило, він не охороняється авторським правом. Проте інтерв'ю та репортажі, пов'язані з матчем, можуть бути результатом творчої діяльності, а також результат роботи режисера та оператора може охоронятися як твір. Однак щоб спортивна трансляція або її частини вважалися результатом творчої діяльності,

необхідно вимагати, щоб зміст трансляції виходив за межі того, що надається на основі умов, які впливають із самого матчу чи змагання, і цей зміст можна було описати як результат власної інтелектуальної творчості [10].

Суди Данії та Нідерландів досить чітко висловили позицію щодо правового статусу трансляції спортивного заходу як охоронюваного твору, який не просто вперше сповіщається, а й створюється в процесі трансляції програми організації мовлення. Рішення, ухвалене судом Фредеріксберга 15 квітня 2019 року у справі, де позивачем проти одного з піратських сайтів виступила футбольна ліга Іспанії La Liga, містило таке роз'яснення щодо можливості охорони прав La Liga авторським правом: La Liga встановила стандарти того, як ліга бажає відображати матчі та які конкретні характеристики повинно мати відображення цих матчів. Очевидно також, що в результаті цього у зв'язку з трансляцією футбольних матчів використовуються різні елементи, наприклад, логотип La Liga та регулярні повтори відредагованих найкращих моментів матчу. Так само трансляції містять графіку у вигляді, наприклад, таймера, що відображається на екрані. З точки зору закону, ці елементи охороняються авторським правом. На цій основі суд вирішив, що трансляції футбольних матчів першого та другого дивізіонів Іспанії включають охоронювані твори до такої міри, що матчі в цілому повинні розглядатися як твори, що охороняються авторським правом [11]. Подібного висновку дійшов суд Гааги, зазначивши, що фіксація такого об'єкта авторського права, який набуває правової охорони, відбувається одночасно з прямою трансляцією футбольного матчу [12].

Таким чином, частина трансляції спортивної події, яка відповідає критерію оригінальності, може отримати охорону як об'єкт авторського права — аудіовізуальний твір, що створюється у процесі його сповіщення організацією мовлення.

Якщо трансляція спортивної події не має ознак творчої діяльності, не містить творчого внеску жодної особи, це унеможлиблює її авторсько-правову охорону. Проте сам відеозапис трансляції, яка не відповідає сутності твору, охороняється як об'єкт суміжних прав, тобто відеограма. У ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначено відеограму як вироблений (кінцевий) відеозапис виконання або інших зображень (із звуковим супроводом або без нього), крім відеозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору.

Аудіовізуальний твір є «результатом творчої діяльності, у якому можуть об'єднуватися творчі внески кількох авторів: сценарію, на основі якого створюється фільм; режисерської постановки, яка полягає у розробленні змістовного наповнення кожного кадру фільму; операторської постановки, мета якої — вирішення завдань щодо візуального відображення кожного кадру та епізоду; художньої постановки, якою є формування художнього виразу фільму, розроблення декорацій, зовнішнього вигляду персонажів; спеціально створеного музичного твору, який підсилює емоційну складову епізодів. Діяльність із вироблення відеограми не має ознак творчості, вона полягає у виконанні суто технічних функцій, метою яких є відеофіксація виконання твору, яких-небудь дій чи подій, при цьому виробник відеограми не керує цими діями, не впливає на них, а лише створює їх відеозапис» [13, с. 61–62].

Крім того, на відміну від аудіовізуального твору, щодо відеограми існує вимога кінцевої фіксації її на відповідному носії. Відтак цей вид охорони не є придатним безпосередньо для трансляції спортивного заходу, оскільки як такий зафіксований запис події з'являється лише після закінчення трансляції, коли надання правовласником доступу до перегляду спортивного заходу здебільшого втрачає свою економічну цінність. Хоча використання запису трансляції може мати інтерес для певної частини аудиторії, основна аудиторія залучається безпосередньо під час перебігу спортивного заходу впродовж його прямої трансляції. Цінність прямої трансляції спортивного заходу для правовласника та рекламодавця може бути проілюстрована такими цифрами: ще у 2011 році загальна сума контрактів рекламодавців з організаторами прямих трансляцій спортивних заходів на

телеканалах США становила 10,9 млрд доларів. На сьогодні з розвитком цифрових та інтернет-технологій ця сума зросла майже удвічі [14]. Відтак популярність трансляцій спортивних заходів серед світової аудиторії робить такі трансляції природним продуктом для інтернет-піратів, що надають споживачу несанкціонований, зазвичай безкоштовний, доступ до спортивних трансляцій. Піратство щодо спортивних подій «у переважній більшості випадків представлено онлайн-комунікацією у прямому ефірі з глядачами спортивних подій, які спочатку були передані в ефір супутниковими чи інтернет-мовниками, уповноваженими організаторами спортивної події» [15].

У спеціальному дослідженні, проведеному на замовлення Європейської агенції інтелектуальної власності у 2019 році, зазначаються такі основні методи роботи піратських сервісів, що незаконно ретранслюють спортивні заходи: а) продаж доступу до несанкціонованих трансляцій спортивних заходів через мобільні додатки або за платною підпискою на зловмисному сайті, де дохід піратського сервісу генерується платою за щомісячну підписку клієнта; б) розміщення на зловмисних веб-сайтах десятків посилань на потокові трансляції (тобто трансляції на безперервній основі) спортивного заходу у якості значно нижчій за офіційну трансляцію, де дохід піратського сервісу генерується за допомогою надлишку рекламних повідомлень і розповсюдження зловмисного програмного забезпечення [16].

У ЄС на сьогодні основним засобом боротьби з незаконними ретрансляціями в мережі Інтернет є судові заборони, покликані не тільки припинити наявне порушення, а й запобігти подальшим подібним порушенням. Зокрема у ст. 11 Директиви ЄС 2004/48/ЄС про забезпечення прав інтелектуальної власності вказано, що держави-члени забезпечують, щоб у разі прийняття судового рішення про порушення права інтелектуальної власності судові органи могли винести проти порушника судову заборону, спрямовану на унеможливлення продовження порушення. Якщо це передбачено національним законодавством, невиконання судової заборони у відповідних випадках тягне за собою періодичну виплату штрафу з метою забезпечення дотримання судової заборони. Держави-члени також повинні забезпечити правовласникам можливість подавати заяву про судову заборону проти посередників, чії послуги використовуються третьою стороною для порушення прав інтелектуальної власності [17]. У цьому випадку «посередником» слід вважати провайдера, що надає послуги обміну контентом порушнику, який розміщує за веб-адресою, наданою провайдером, незаконний контент, зокрема потокові відео з трансляцією спортивного заходу. Аналогічна норма, покликана шляхом судової заборони припинити порушення на стадії надання порушникові веб-ресурсу посередником, міститься у ст. 8 Директиви ЄС 2001/29/ЄС про гармонізацію деяких аспектів авторських та суміжних прав в інформаційному суспільстві: кожна держава-член вживає заходів, необхідних для забезпечення того, щоб власники прав, чії інтереси постраждали від діяльності, що порушує права, здійснюваної на її території, могли подати позов про відшкодування збитків та/або подати заяву на заборону та, у відповідних випадках, на арешт матеріалів, а також пристроїв або компонентів, зазначених у ч. 2 ст. 6. Держави-члени забезпечують правовласникам можливість подавати заяву про заборону [розповсюдження контенту] проти посередників, чії послуги використовуються третьою стороною для порушення авторського права або суміжних прав [18]. Як зазначають автори дослідження «Звіт щодо засобів захисту спортивного контенту від онлайн-піратства в країнах Європи», ця норма не була однаково імplementована в усіх державах-членах ЄС через особливості національних судових систем [19].

Зазначимо, що в Україні практика судової заборони у контексті, передбаченому Директивою ЄС 2004/48/ЄС, поки що не знайшла застосування. Водночас ефективність судової заборони є порівняно невисокою через те, що трансляція спортивної події триває в середньому дві години, протягом яких організатор спортивного заходу просто фізично не зможе встигнути виявити факт незаконної ретрансляції, звернутися до суду за отри-

манням відповідного рішення та забезпечити його виконання. Більш дієві механізми швидкого реагування на такі порушення досі перебувають у стадії розроблення.

Важливо, що на сьогодні принадний для глядача контент продукують правовласники з різних юрисдикцій, як-то ЄС, США і Велика Британія, відповідно не може йтися про уніфіковані підходи до боротьби з онлайн-піратством. Таким чином, відсутність у абсолютній більшості національних законодавств спеціального регулювання трансляцій спортивних заходів змушує спортивні організації самостійно шукати шляхи вирішення проблеми незаконної ретрансляції, що, у свою чергу, поглиблює різницю в підходах до боротьби з онлайн-піратством.

У різних країнах організатори спортивних заходів розробляють власні стратегії захисту своїх прав та інтересів. Зокрема Німецька футбольна ліга DFL уклала угоду з компанією Athletia, чії технологічні можливості дають змогу відслідковувати незаконні трансляції футбольної Бундеслиги в соціальних мережах і блокувати їх на визначених територіях [20]. Іспанська футбольна ліга La Liga вклала кошти у розроблення власних інструментів з відслідковування незаконних трансляцій матчів чемпіонату Іспанії, зокрема програм Marauder і Lumière, які уможливають відслідковування піратського контенту і збір інформації про власників веб-сайтів, що порушують права La Liga, для подальших позовів проти порушника і вимоги блокування незаконного контенту [21]. Англійська футбольна прем'єр-ліга покладається на мережу агенцій, які дають змогу відслідковувати джерела незаконних ретрансляцій і видаляти посилання на небажаний контент у пошукових системах [22]. Разом з тим, у Великій Британії пропонуються альтернативні шляхи для боротьби з незаконними ретрансляціями, як-то створення чорного списку компаній, що оплачують рекламу на піратських сервісах. Завдання удару по їх репутації може зробити неефективною саму практику створення піратських сервісів, що існують за рахунок реклами. Не виключається також відслідковування і блокування піратського спортивного контенту за допомогою штучного інтелекту [23].

Спроба уніфікувати підходи до боротьби з незаконною ретрансляцією спортивних заходів у межах Європейського Союзу мала місце у 2021 році, коли Європейський парламент прийняв резолюцію, що містить рекомендацію для Комісії з проблем організаторів спортивних заходів в умовах цифрового ринку розробити технічний стандарт, який уможливить блокування суперечливих стрімінгових трансляцій одразу після звернення правовласника. Зокрема, вказуючи, що спортивна діяльність як така продукує 3,65 % валового внутрішнього продукту ЄС, Європейський парламент визнає, що правовий захист, включаючи право інтелектуальної власності, є важливим для організаторів спортивних заходів, зокрема стосовно ліцензування прав на трансляцію спортивних заходів, оскільки використання цих прав є відповідним джерелом доходу, що отримується через спонсорство, рекламу та мерчандайзинг [24]. При цьому в преамбулі резолюції акцентується увага, що зазначені вище норми директив Європейського Союзу, імplementовані в національні законодавства, які передбачають можливість у тому числі й превентивних судових заборон щодо розповсюдження піратського контенту, не є достатньо ефективними у досягненні означених цілей, оскільки судові заборони є відносно тривалими і зазвичай набувають чинності після завершення трансляції.

Як зазначається у дослідженні «Виклики, що постають перед організаторами спортивних заходів в умовах цифрового ринку», проведеному на замовлення Європарламенту, основним обмеженням ефективності захисту, наданого за допомогою судової заборони, є те, що він обов'язково відбувається постфактум. Економічна цінність спортивних заходів зазвичай вичерпується одразу після прямої трансляції. Не можна сумніватися в тому, що правозастосування, засноване на простому відшкодуванні завданої шкоди (якщо це взагалі можливо), не є ефективним і задовільним, оскільки воно не в змозі належним чином вирішити проблему як за своєю технологічною природою, так і за її економічною цінністю. Ураховуючи велику кількість вебсай-

тів-порушників, труднощі з відстеженням та ідентифікацією операторів, витрати, обумовлені судовими процесами, і легкість технічного обходу наказів про блокування, очевидно, що правозастосування має обмежений вплив [15].

Аналіз, який міститься у дослідженні «Звіт щодо засобів захисту спортивного контенту від онлайн-піратства в країнах Європи», проведеному у 2021 році під егідою Європарламенту, виявив високий рівень невпорядкованості засобів, що застосовуються для боротьби з онлайн-піратством у різних країнах. Якщо згадана резолюція Європейського парламенту рекомендувала розробку єдиного технічного стандарту для боротьби з онлайн-піратством, дослідження існуючих засобів припинення несанкціонованих ретрансляцій спортивних заходів виявляє як низку невпорядкованих технічних стандартів, що застосовуються ситуативно, так і розбіжності у правовому регулюванні боротьби з піратським контентом. Зокрема, описуючи особливості застосування процедури «сповіщення та видалення» («notice and takedown»), тобто процесу повідомлення власника сайта-порушника про наявність нелегального контенту і вимоги видалення цього контенту за рішенням суду, автори дослідження вказують, що «коли було прийнято Директиву про електронну комерцію, було вирішено, що необхідність узгодження положень про сповіщення та видалення на рівні ЄС буде оцінюватися як частина звітів про імплементацію Директиви. Сама Директива заохочує прийняття правил саморегулювання в цій сфері (стаття 16 і пункт 40), проте не зобов'язує регулювати процедури сповіщення та видалення. Таким чином, відсутність обов'язку запроваджувати заходи сповіщення та видалення призвела до сильної фрагментації серед охоплених країн» [19].

Як більш ефективний спосіб захисту об'єктів авторського права і суміжних прав, включених у трансляцію спортивного заходу, можна розглядати практику «динамічних судових заборон» і «блокування в прямому ефірі». Динамічна судова заборона, за визначенням Європейської комісії, — це судова заборона, яка може бути видана у випадках, коли фактично той самий вебсайт стає доступним одразу після винесення судової заборони, проте вже з іншою IP-адресою чи URL-адресою, і яка дає змогу охопити нову IP-адресу або URL-адресу без необхідності нової судової процедури для отримання нової судової заборони [16]. «Блокування в прямому ефірі» — це розпорядження, яке повинно виконуватися лише протягом прямої трансляції події, щоб вебсайт, який порушує право, знову став доступним після закінчення матчу [25]. Однак в правозастосуванні таких інструментів у країнах Європейського Союзу і Великій Британії також існують серйозні розбіжності. Так, практика «динамічних заборон» на момент публікації дослідження застосовувалася судами 13 країн без уніфікації термінів блокування піратських вебсайтів (зокрема, Австрія, Бельгія, Німеччина, Данія, Велика Британія), практика ж «блокування у прямому ефірі» знайшла застосування лише у шести із 28 охоплених дослідженням європейських країн (Німеччина, Естонія, Нідерланди, Ірландія, Португалія, Велика Британія). Зазначимо, що в Україні подібна практика натепер не впроваджена [19].

Таким чином, на сьогодні трансляція спортивної події не отримує належного захисту від піратських ретрансляцій ні в судовому порядку, ні в розрізі індивідуальних спроб, що вживаються організаторами спортивних заходів для відслідковування і блокування піратського контенту. Причина цього криється не тільки у відсутності уніфікації підходів до боротьби з піратськими ресурсами, а й у недостатній визначеності статусу спортивної трансляції та спортивної події в національних законодавствах і міжнародних нормативно-правових актах.

Одним з можливих шляхів вирішення цієї проблеми може стати охорона спортивних подій правом *sui generis*, про що згадується у п. 23 вказаної вище резолюції Європейського парламенту: законодавство ЄС не передбачає захисту авторським правом чи суміжними правами для організаторів спортивних подій, проте деякі держави-члени запровадили у своєму законодавстві право особливого роду для організаторів

спортивних подій, зокрема новий вид суміжних прав. У цьому контексті за зразок можна взяти правила, викладені у Спортивному кодексі Франції. Згідно зі ст. L. 333-1 кодексу спортивні федерації, а також організатори спортивних подій є власниками прав на використання спортивних подій або змагань, які вони організують [26]. Верховний суд Франції у справі *Andros v Motor Presse France* надав розширене тлумачення цій статті, вказавши, що організатор спортивної події є власником прав на використання зображення цієї спортивної події [27]. Таким чином, з цього випливає право організатора спортивної події вимагати припинення незаконної трансляції та ретрансляції заходу, незалежно від того, ким і в який спосіб вона здійснюється. Хоча будь-який спортивний захід є дійством, організація якого потребує залучення цілого комплексу об'єктів права інтелектуальної власності, і разом з тим такий захід є катализатором появи нових об'єктів авторського права і суміжних прав, на сьогодні зарано вести мову про те, щоб однозначно зараховувати засоби правової охорони спортивної події виключно до сфери інтелектуальної власності. Проте можна стверджувати, що спортивний захід як такий має унікальний за значимістю для суспільства, популярністю і затребуваністю характер. Відтак охорона інтересів організатора спортивного заходу як первинного суб'єкта, що має право надавати доступ аудиторії до такого заходу, є логічним кроком у розвитку правовідносин між організатором спортивного заходу і його кінцевим споживачем. Охорона спортивного заходу правом *suī generis* дала б змогу їй організатору на законних підставах вимагати припинення несанкціонованої трансляції спортивного заходу, здійснюваної у будь-який спосіб, і, в разі введення згаданого в резолюції Європейського парламенту технічного стандарту блокування потокових трансляцій, вилучати суперечливий контент, уже не апелюючи виключно до права інтелектуальної власності, застосування норм якого не завжди є можливим.

Висновки. Необхідно зазначити, що одна з основних проблем захисту прав організаторів спортивних змагань і подій, а також їх офіційних трансляторів, полягає у дисбалансі між розвитком технологій, що уможливають проведення несанкціонованих ретрансляцій спортивних заходів і потокових трансляцій з місця проведення заходу, та законодавства, яке не встигає реагувати на нові види порушень прав на об'єкти авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет.

Навіть за наявності правового інструментарію, що дає змогу блокувати несанкціоновані ретрансляції спортивних заходів, таких як процедури «сповіщення та видалення», «динамічних судових заборон» і «блокування в прямому ефірі», їх застосування є нерівномірним у різних юрисдикціях і не забезпечує оперативного припинення порушення в мережі Інтернет. Застосування технологічних засобів блокування небажаного контенту, що розробляються на замовлення організаторів змагань, з одного боку, потребує санкції судового органу, що дозволить блокування контенту в превентивному порядку, з іншого — не спроможне охопити весь масив небажаного контенту, рівно як і запропонувати ті міри технологічного захисту, які гарантовано не будуть обійдені порушником.

Необхідним кроком у боротьбі з незаконними ретрансляціями спортивних заходів є розроблення єдиних технічних стандартів з оперативного виявлення і блокування піратського контенту, налагодження роботи технологічних департаментів при спортивних організаціях, для яких ризик втрати прибутків через діяльність піратів є найбільш високим. Розроблення і застосування таких технологічних інструментів потребує не тільки більш тісної співпраці спортивних організацій і федерацій з різних країн, а й прийняття міжнародного договору, який визнає би спортивну трансляцію об'єктом авторського права — аудіовізуальним твором — і встановив перелік заходів, що можуть застосовуватися для припинення його незаконного використання шляхом несанкціонованої ретрансляції.

Перелік використаних джерел

1. Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 01.10.2023).
2. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21 грудня 1993 року № 3759-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12#Text> (дата звернення: 01.10.2023).
3. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01 грудня 2022 року № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 01.10.2023).
4. Piracy in Sport - Thematic Research. Research and Markets, 26 p. February 2022. URL: <https://www.researchandmarkets.com/reports/5575024/piracy-in-sport-thematic-research> (дата звернення: 01.10.2023).
5. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 4 October 2011. Football Association Premier League Ltd and Others v QC Leisure and Others (C-403/08) and Karen Murphy v Media Protection Services Ltd (C-429/08). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0403> (дата звернення: 01.10.2023).
6. Енциклопедія інтелектуальної власності / за ред. П. П. Крайнева. Київ: Старт-98, 2012. 660 с.
7. Штефан А. С. Об'єкт суміжних прав організації мовлення. Проблеми законності. 2023. Вип. 160. с. 66–81.
8. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24 грудня 1993 року № 3809-XII. ВВР. 1994. № 14. Ст. 80.
9. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII. ВВР. 1994. № 13. Ст. 64.
10. HÖGSTA DOMSTOLENS DOM. Meddelad i Stockholm den 29 december 2015. Mål: B 3510-11. URL: <https://www.domstol.se/hogsta-domstolen/avgoranden/2015/36097/> (дата звернення: 01.10.2023).
11. ØSTRE LANDSRET KENDELSE afsagt den 1. juli 2020. Sag BS-44200/2019-OLR. URL: <https://www.recordere.dk/wp-content/uploads/2020/07/Bilag-2.pdf> (дата звернення: 01.10.2023).
12. Juzgado de lo Mercantil. Roj: SJM M 2/2020 - ECLI:ES:JMM:2020:2. 11/02/2020. URL: <https://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/d1ecc270d29d6605/20200219> (дата звернення: 01.10.2023).
13. Авторське право і суміжні права в умовах євроінтеграційних процесів: монографія / за ред. Н. М. Мироненко. Київ : Інтерсервіс, 2019. 204 с.
14. Mike Ozanian. Biggest Spending Sports TV Advertisers Give Shareholders Little To Cheer About. Forbes, May 16, 2012. URL: <https://www.forbes.com/sites/mikeozanian/2012/05/16/biggest-spending-sports-tv-advertisers-give-shareholders-little-to-cheer-about/?sh=5e659bddad67> (дата звернення: 01.10.2023).
15. L. Panella, M. Firrito. Challenges facing sports event organisers in the digital environment. European added value assessment. Study / European Parliamentary Research Service. PE 654.205 — December 2020. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/654205/EPRS_STU\(2020\)654205_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/654205/EPRS_STU(2020)654205_EN.pdf) (дата звернення: 01.10.2023).
16. ILLEGAL IPTV IN THE EUROPEAN UNION. Economic, Legal and Technical analysis Report, November 2019. European Union Intellectual Property Office, 2019. URL: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2019_Illegal_IPTV_in_the_European_Union/2-019_Illegal_IPTV_in_the_European_Union_Full_en.pdf (дата звернення: 01.10.2023).

17. *Corrigendum to Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0048R%2801%29> (дата звернення: 01.10.2023).
18. *Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32001L0029> (дата звернення: 01.10.2023).
19. *Mapping report on national remedies against online piracy of sports content*. European Audiovisual Observatory, Strasbourg 2021. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://rm.coe.int/mapping-report-on-national-remedies-against-online-piracy-of-sports-co/1680a4e54c> (дата звернення: 01.10.2023).
20. «DFL for Equity»: DFL and Athletia establish joint venture to monitor international piracy. *Deutsche Fussball Liga*, 7 August 2019. URL: <https://www.dfl.de/en/news/dfl-for-equity-dfl-and-athletia-establish-joint-venture-to-monitor-international-piracy/> (дата звернення: 01.10.2023).
21. *LaLiga recibe certificaciones I+D+i que refrendan su labor en materia tecnológica y de innovación*. *LaLiga*, 26.06.2020. URL: <https://www.laliga.com/noticias/laliga-recibe-certificaciones-idi-que-refrendan-su-labor-en-materia-tecnologica-y-de-innovacion> (дата звернення: 01.10.2023).
22. *David Cushnan. Premier League goes after the pirates with Irdeto*. *SportsPro*, 12 September 2014. URL: https://www.sportspromedia.com/news/premier_league_goes_after_the_pirates_with_irdeto/ (дата звернення: 01.10.2023).
23. *Harry Minfield. The Premier League's return is a livestream piracy bonanza*. *Wired*. August 14, 2021. URL: <https://www.wired.co.uk/article/premier-league-livestream-piracy> (дата звернення: 01.10.2023).
24. *European Parliament resolution of 19 May 2021 with recommendations to the Commission on challenges of sports events organisers in the digital environment*. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0236_EN.html (дата звернення: 01.10.2023).
25. *European Parliament resolution of 19 May 2021 with recommendations to the Commission on challenges of sports events organisers in the digital environment*. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0236_EN.html (дата звернення: 01.10.2023).
26. *Code du sport. Dernière modification*. URL: <https://codes.droit.org/PDF/Code%20du%20sport.pdf> (дата звернення: 01.10.2023).
27. *Cour de Cassation, Chambre commerciale, du 17 mars 2004, 02-12.771, Publié au bulletin. Andros v Motor Presse France*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000007047133> (дата звернення: 01.10.2023).

Dmytro Doroshenko

Researcher of the Copyright and Related Rights Department of the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

The problems of sports events broadcasts protection in the context of copyright and related rights

The article reveals the issues of sports events broadcasts protection in the current legal framework of Ukraine and the European Union. In particular, the article reflects the lack of legal determination of the objects which are being generated during sports events broadcasting, emphasizing that potentially the sports event itself, being unable to obtain a copyright

protection directly due to lack of creativity necessary for such kind of protection, still might be able to obtain a copyright protection as an audiovisual work which is created during the broadcast process. The judgements which took place in several European countries, analysed in the article, provide the way for such kind of protection, pointing to the condition of an appropriate level of creativity applied by the event' and broadcast' organizers regarding the sports event coverage. Thus, despite the absence of legal rules which determine the sports event broadcasting as an intellectual property rights object in Ukrainian and European legislation, the legal approach applied in some jurisdictions provides the background for using both legal and technological implements designed to block illegal broadcasts of sports events on the Internet. At the same time, the analysis of legal implements, provided by various European countries legislations, like dynamic injunctions, live blocking injunctions etc. reveals that such measures still seem to be not effective enough for purposes of protection of sports events organizers rights considering the amount of funds, which are spending by sponsors, media, and advertisers for sports events establishing and given that the economic value of such events usually is limited with the time of a sports event live broadcast. The author analyses the legal initiatives offered by the European Commission on respective purposes, determining possible ways of further effective protection of sports events broadcasting organizers in the future, including the potential possibility of sports event protection through the sui generis right and development of unified technical implements that would be applied by respective departments of big sports organizations.

Keywords: sports event broadcast, broadcasting organization's program, related rights, audiovisual work, illegal retransmission, Internet piracy

Подано / Submitted: 31.10.2023
Доопрацьовано / Revised: 12.11.2023
Прийнято до публікації / Accepted: 20.11.2023